

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

ПРВ ОДДЕЛ

**СЛУЧАЈ ЦЕНТАР ЗА РАЗВОЈ НА АНАЛИТИЧКА
ПСИХОЛОГИЈА против РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

(Жалби бр. 29545/10 и 32961/10)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

15 јуни 2017

Оваа пресуда ќе стане конечна под околностите предвидени во член 44 став 2 од Конвенцијата. Истата може да биде предмет на редакциски измени.

Во случајот Центар за развој на аналитичка психологија против Република Македонија,

Европскиот суд за човекови права (Прв оддел), заседавајќи во Совет составен од:

Linos-Alexandre Sicilianos, *претседател*,
Kristina Pardalos,
Aleš Pejchal,
Krzysztof Wojtyczek,
Armen Harutyunyan,
Tim Eicke,
Jovan Ilievski, *судии*,

и Renata Degener, *заменик-секретар на Одделот*,

Заседавајќи на нејавна седница на 16 мај 2017,

Ја донесе следната пресуда, што беше усвоена на тој датум:

ПОСТАПКА

1. Случајот започна со две жалби (бр. 29545/10 и бр.32961/10) против Република Македонија поднесени до Судот согласно член 34 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основни слободи („Конвенцијата“) од страна на Центарот за развој на аналитичка психологија ДООЕЛ („жалителот“) на 19 мај 2010 и 28 мај 2010 соодветно. Жалителот е друштво со ограничена одговорност со седиште во Скопје, чијшто сопственик и управител е д-р Марија Арсовска, психијатар.

2. Жалителот беше застапуван од г-ѓа П.Зефик, адвокат од Скопје. Македонската Влада („Владата“) беше застапувана од страна на нејзиниот агент, г-дин К.Богданов.

3. Жалителот се жалеше особено за немањето на пристап до суд во врска со неговите побарувања поврзани со договор со Државниот фонд за здравствено осигурување. Се повика на член 6 став 1 од Конвенцијата.

4. На 5 јануари 2015 жалбата беше доставена до Владата.

ФАКТИ

I. ОКОЛНОСТИ НА СЛУЧАЈОТ

A. Бекграунд информации за случајот

5. Во 1995 д-р Марија Арсовска, психијатар чиешто име во тоа време било Марија Каранфилова („психијатарот“), формирала приватна пракса под име Самостојна специјалистичка ординација по невропсихијатрија „Д-р Марија Каранфилова, – „ординацијата“) во која лекувала луѓе со примена на аналитичките психотерапевтски методи на Карл Јунг. На ординацијата ѝ е доделен единствен даночен број што почнува со броевите 503.

6. Во 2004 година Ординацијата потпишала договор со Државниот фонд за здравствено осигурување („Фондот“) за финансирање на лекување обезбедено од страна на Ординацијатаа на корисниците на здравствено осигурување.

7. На 15 февруари 2006 година, Државниот санитарен и здравствен инспекторат на Министерството за здравство („Инспекторатот“) извршило инспекциски надзор. На Ординацијата ѝ наредил да се пререгистрира како приватна здравствена установа со цел да се усогласи со измените на Законот за изменување и дополнување на Законот за здравствена заштита, „Службен весник“ бр.10/04).

8. Во согласност со наредбите на Инспекторатот, психијатарот поднел барање до Министерството за здравство да ја пререгистрира Ординацијата и да го промени своето име, како што се барало со новите законски одредби.

9. На 28 февруари 2006 година Министерството за здравство донело одлука за регистрација на Приватната здравствена установа - специјалистичка ординација по невропсихијатрија „Д-р Марија Каранфилова“ – „новата Ординација“) на истата адреса како и претходната Ординација. Тоа навело дека одлуката за регистрација во врска со првичната ординација од 1995 година ќе престане да важи откако новата одлука ќе биде внесена во соодветниот регистар. Одлуката била доставена до неколку институции, вклучувајќи го и Фондот.

10. На 6 март 2006 година Инспекторатот спровел нов инспекциски надзор. Заклучил дека Ординацијата целосно ја испочитувала неговата одлука од 15 февруари 2006 година, вклучувајќи ги и инструкциите за пререгистрација.

7. На 17 април 2006 година Централниот регистар извршил упис на регистрацијата на новата ординација од 29 март 2006. Таа добила нов единствен даночен број, почнувајќи со броевите 403.

12. На 6 јуни 2006 новата Ординација го известила Фондот за промените во нејзината регистрација, вклучувајќи ја и промената на нејзиното име.

13. На 29 ноември 2006 Фондот ја известил новата Ординација дека нема намера да потпише нов договор по истекот на претходниот.

14. На 2 август 2007, врз основа на барање од новата ординација, Централниот регистар дозволил на новата ординација да изврши промена од приватна здравствена установа во друштво со ограничена одговорност на едно лице (ДООЕЛ) и извршил упис на промената во својата евиденција. Жалителот официјално било познато како Центар за развој на аналитичката психологија ДООЕЛ. Тој го задржал истиот даночен број како новата ординација. Врската помеѓу новата ординација и жалителот не била оспорена во оспорената постапка (види подолу).

Б. Постапка за компензација против Фондот (Пс.бр.2229/07)

8. На 25 јануари 2006, Ординацијата повела постапка за компензација против Фондот во Основен суд Скопје за непочитување на условите од договорот. И новата Ординација и жалителот ја продолжиле постапката како тужител.

16. На 10 јуни 2008 првостепениот суд делумно го уважил барањето.

17. На 26 август 2008 Фондот поднел жалба против првостепената пресуда, за првпат поднесувајќи приговор на активната легитимација на жалителот во спорот. Тој тврдел дека жалителот бил друго правно лице а не она кое го потпишало

договорот со Фондот во 2004, како што е видно од различните единствени даночни броеви на двете правни лица.

18. Жалителот во одговорот аргументирал дека пререгистрацијата на Ординацијата била извршена во согласност со наредбите на Инспекторатот и дека Фондот знаел за промените. Исто така, тој тврдел дека Фондот имплицитно го признал правниот континуитет на двете правни лица бидејќи прифатил извештаи поднесени од новата Ординација според договорот од 2004 и доставил известување за престанок на договорот на новата Ординација.

19. Апелациониот суд Скопје на 28 јануари 2009 ја одобрил жалбата на Фондот и го вратил предметот на повторно одлучување.

20. На 10 април 2009 Основниот суд Скопје го одбил барањето на жалителот, наоѓајќи дека нема активна легитимација во спорот. Судот утврдил дека договорот бил потпишан од страна на Фондот и Независната психијатриска ординација д-р Марија Каранфилова и дека жалителот не може да се смета за правен наследник на Ординацијата бидејќи имаат различни единствени даночни броеви.

21. Жалителот поднел жалба, аргументирајќи дека првостепениот суд ги игнорирал доказите кои покажале постоење на правна врска помеѓу странките и дека неговата оценка се засновала само на различните даночни броеви. Особено, првостепениот суд го игнорирал фактот дека новата Ординација продолжила да ги извршува своите договорни обврски сè додека договорот не бил прекинат со известувањето од 29 ноември 2006 (види став 13 погоре). Жалителот тврдел дека овие околности укажуваат дека Фондот имплицитно го признал правниот континуитет на претходната и на новата Ординација. Жалителот аргументирал дека формалистичкиот пристап на првостепениот суд значел дека неговото барање останало нерешено во однос на основаноста.

22. На 2 декември 2009 Апелациониот суд Скопје ја одбил жалбата на жалителот и ја потврдил првостепената пресуда.

В. Парнична постапка за долг против Фондот (Пс.бр.2644/07)

9. На 7 јули 2006 новата Ординација поднела парнична тужба против Фондот за исплата на неутврден износ заради непочитување на условите од договорот од 2004 година. Откако новата Ординација станала тужител (види став 14 погоре), жалителот ја продолжил постапката како тужител.

24. На рочиштето одржано на 27 јуни 2008, Фондот поднел приговор наведувајќи дека жалителот немал активна легитимација во постапката.

25. На 16 февруари 2009 Основниот суд Скопје го одбил тужбеното барање на жалителот, наоѓајќи дека нема активна легитимација во спорот. Основниот суд во своето образложение се повикал на разликата во даночните броеви помеѓу претходната Ординација која била договорна страна со Фондот во 2004 година и жалителот.

26. На 11 декември 2009 Апелациониот суд Скопје ја одбил жалбата на жалителот и ја потврдил првостепената пресуда. Тој нагласил дека даночниот број е единствена карактеристика на одредено правно лице и останува непроменет, без оглед на структурните или други промени на правното лице.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАШНО ПРАВО И ПРАКСА

A. Закон за даночна постапка од 2006

10. Член 36 од Законот за даночна постапка (Службен весник бр.13/2006) во врска со единствените даночни броеви гласи:

„1. Со цел идентификација на даночниот обврзник во даночната постапка, Управата за јавни приходи му доделува единствен даночен број.

2. Единствениот даночен број е единствениот идентификационен број на даночниот обврзник за сите видови јавни приходи и се задржува сè до престанок на статусот на даночен обврзник.

3. Единствениот даночен број се користи во целата даночна постапка и мора задолжително да се внесе во сите писмени дописи и документи.“

Б. Закон за парничната постапка од 2005

11. Во релевантниот период, член 469(1) од Законот за парничната постапка (Службен весник бр.79/2005) во врска со критериумот за допуштеност *ratione valoris* во стопански спорови за ревизија пред Врховниот суд го предвидувал следното:

„Ревизија во стопанските спорови против правосилна пресуда донесена во втор степен е дозволена ако вредноста на предметот на спорот на побивниот дел на второстепената пресуда надминува 1.000.000 денари.“

12. Член 400 од Законот за парнична постапка од 2005 ги утврдува условите за барање на повторување на домашната постапка по повод конечна пресуда на Европскиот суд за човекови права во која ќе се утврди повреда на човеково право или основна слобода гарантирана со Конвенцијата. Со него се предвидува следното:

„(1) Кога Европскиот суд за човекови права ќе утврди повреда на некое човеково право или на основните слободи предвидени во Европската конвенција за заштита на човековите права и основни слободи или во дополнителните протоколи на Конвенцијата, кои Република Македонија ги ратификувала, странката може, во рок од триесет дена од конечноста на пресудата на Европскиот суд за човекови права да поднесе барање до судот во Република Македонија кој судел во прв степен во постапката во која е донесена одлуката со која е повредено некое од човековите права или основните слободи за измена на одлуката со која тоа право или основна слобода е повредена.“

(2) Во постапката од ставот 1 на овој член се применуваат *mutatis mutandis* одредбите за повторување на постапката.

(3) Во повторената постапка судовите се должни да ги почитуваат правните ставови изразени во конечната пресуда на Европскиот суд за човекови права со која е утврдена повреда на основно човеково право или слобода.“

В. Закон за трговските друштва од 2004

13. Со член 19 од Законот за трговските друштва (Службен весник бр.28/2004) трговското друштво се определува како правно лице во коешто едно или повеќе лица вложуваат пари, ствари или права во имот што го користат за заедничко работење и заеднички ја делат добивката или загубата од работењето.

Г. Релевантна судска пракса на Врховниот суд

14. Во посебен сет на парнични постапки помеѓу жалителот и Фондот, во врска со истиот договор од 2004 година и кои *ratione valoris* стигнале до Врховниот суд, била усвоена ревизија од жалителот и случајот бил вратен на повторно одлучување. Врховниот суд утврдил дека во конкретните околности на случајот пониските судови погрешно утврдиле дека жалителот нема активна легитимација во постапката. Пониските судови го игнорирале фактот дека оспорениот договор бил прекинат со известувањето од Фондот од 29 ноември 2006 година до новата Ординација, која имала ист даночен број како жалителот. Судот утврдил дека поради тоа не може да се смета дека немало правен континуитет помеѓу субјектите (пресуда на Врховниот суд од 30 ноември 2011, *Рев1.бр.74/2011*).

ПРАВО

I. СПОЈУВАЊЕ НА ЖАЛБИТЕ

15. Во двете жалби жалителот се жалеше дека неговите барања во врска со договорот со Фондот останале нерешени во поглед на основаноста заради заклучоците на домашните судови дека немал активна легитимација во постапката. Имајќи ја прдвид сличноста на приговорите и основните факти што доведуваат до нив, Судот смета дека жалбите треба да се спојат, во согласност со Член 42 став 1 од Деловникот на Судот.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 6 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

16. Жалителот аргументираше дека одбивањето на неговите барања од страна на домашните судови заради немање на активна легитимација во постапката го повредило неговото право на пристап до суд согласно член 6 став 1 од Конвенцијата, чијшто релевантен дел прдвидува:

„Во определувањето на неговите граѓански права и обврски ... секој има право на правично ... судење ... од страна на ... суд ...”

A. Допуштеност

17. Судот заклучи дека жалбата на жалителот не е очигледно неоснована во смисла на член 35 став 3 (а) од Конвенцијата. Не е утврден ниту еден друг основ за прогласување на жалбата за недопуштена. Од тие причини, жалбата мора да се прогласи за допуштена.

Б. Основаност

1. Поднесоци на страните

(а) Жалителот

18. Жалителот изнес енаводи дека домашните судови не ги зеле предвид неговите поднесоци во врска со правниот континуитет на различните правни лица, иако тој ги поднел сите релевантни документи во постапката. Тој истакна дека целта на единствениот даночен број е да се идентификува правното лице во даночната постапка и дека тој не може да се искористи за утврдување на правниот континуитет на две правни лица во сферата на приватни односи помеѓу поединци. Жалителот аргументираше дека Фондот го признал правниот континуитет на двете правни лица (на Ординацијата и на новата Ординација) бидејќи договорот од 2004 бил продолжен до крајот на 2006 година а Фондот чекал до 29 ноември 2006 година за да ја извести новата Ординација дека нема намера да потпише нов договор по истекот на стариот договор. Во тој период Фондот ги примил исплатите направени од новата Ординација и не се спротивставил на нејзиното исполнување на обврските од договорот од 2004 година. Во врска со тоа, жалителот тврдеше дека одредбите од Законот за облигациони односи со кои се уредува законската суброгација (член 289) или превземањето на долг (член 434(3)) се применливи на фактите на случајот.

19. Жалителот го отфрли тврдењето на Владата дека Ординацијата требало да ги пренесе своите постојни побарувања на новата Ординација преку договори за цесија, како што е предвидено со Законот за облигациони односи. Тој аргументираше дека Ординацијата е повторно регистрирана по наредба на Инспекторатот и дека ништо не сугерирало дека процедурата за повторна регистрација ќе значи основање на ново правно лице. На крај, жалителот повтори дека е основано во посебна постапка, во која биле вклучени истите страни кои

дошле до Врховниот суд *ratione valoris*, дека жалителот имал активна легитимација во спорот.

(б) Владата

20. Владата се произнесе дека немало повреда на правото на жалителот на пристап до суд што се гарантира согласно член 6 од Конвенцијата. Таа тврдеше дека иако жалителот имал можност да поднесе докази во корист на своите барања пред домашните судови, не успеал да докаже дека новата Ординација била правен наследник на претходната Ординација, иако имала различен даночен број. Фактот дека жалителот не успеал да ги докаже своите наводи пред домашните судови не можело да се смета за повреда на правото на пристап до суд, како што е загарантирано со Конвенцијата.

21. Владата истакна дека според Законот за даночна постапка на правните лица им е доделен единствен даночен број. Единствениот даночен број служи за идентификување на правното лице и исто така го обезбедува принципот на правна сигурност во односите помеѓу физичките лица, како што се должниците и доверителите. Владата понатаму изјави дека Законот за облигациони односи дозволува пренесување на побарувања помеѓу правни лица (договори за цесија), без да се бара согласност од должникот. Ако жалителот ја искористил таа можност немало да се соочи со било какви потешкотии во обезбедувањето на своите побарувања пред домашните судови.

2. Оценка на Судот

(а) Општи принципи

22. Судот во многу наврати утврди дека членот 6 став 1 го отелотворува "правото на суд", од што правото на пристап, односно правото да се поведе постапка пред суд, претставува само еден аспект; сепак, тоа е оној аспект кој му овозможува на поединецот да има корист од понатамошните гаранции утврдени во став 1 од член 6. Карактеристиките на правична, јавна и експедитивна судска постапка воопшто немаат вредност ако постапката не се поведе прво. И во парничните пресмети едвај може да се замисли владеењето на правото без можност за пристап до судовите (види, меѓу многу други органи, *Golder v. the United Kingdom*, 21 февруари 1975, § 34 и 35-36, серија А бр.18; *Z and Others v. the United Kingdom* [GC], бр.29392/95, §§ 91-93 ECHR 2001-V; и *Kreuz v. Poland*, бр.28249/95, § 52, ECHR 2001-VI).

23. Правото на пристап до судот не е апсолутно и може да биде предмет на ограничувања (види *Lupeni Greek Catholic Parish and Others v. Romania*[GC], бр.76943/11, § 89, 29 ноември 2016; види и *Stanev v. Bulgaria* [GC], бр.36760/06, § 230, ECHR 2012; и *Peruško v. Croatia*, бр.36998/09, § 45, 15 јануари 2013).

24. Сепак, применетите ограничувања не смеат да го ограничат или да го намалат пристапот што се остава на поединецот на начин или до обем што ќе ја наруши самата суштина на правото. Понатаму, ограничувањето нема да биде компатибилно со членот 6 став 1 ако нема легитимна цел и ако не постои разумен однос на пропорционалност помеѓу употребените средства и целта што се бара да се постигне (види, на пример, *Baka v. Hungary* [GC], бр.20261/12, § 120, ECHR 2016).

25. Во врска со ова Судот повторува дека, во согласност со член 19 од Конвенцијата, негова должност е да обезбеди почитување на обврските превземени од договорните страни на Конвенцијата. Особено, неговата функција не е да се справи со фактички или правни грешки наводно стирени од национален суд, освен ако и доколку е можно да ги прекршиле правата и слободите заштитени со Конвенцијата (види, меѓу другите органи, *Lupeni Greek Catholic Parish and Others*, цитирана погоре, § 90 и *Běleš and Others v. the Czech Republic*, бр.47273/99, § 48, ECHR 2002-IX).

(б) Примена на тие принципи во сегашниот случај

26. Судот забележува дека против Фондот биле поведени две домашни постапки за непочитување на условите на оспорениот договор од 2004 година. Барањето во првата постапка било поднесено од претходната Ординација, а во втората постапка од новата Ординација. Жалителот станал тужител откако бил регистриран во 2007 година. Судот забележува дека и претходната и новата Ординација биле правни лица кои ги поседувал и со кои раководел истиот психијатар, ја имале истата адреса и специфичната стручна дејност (аналитичка психотерапија заснована на принципите на Карл Јунг). Единствената разлика помеѓу двете правни лица била незначителната измена на официјалното име на правното лице (по постапката за повторна регистрација) и нивниот единствен даночен број.

27. Судот, исто така, забележува дека во двете постапки, побарувањата на жалителот биле одбиени поради немање на активна легитимација. При донесувањето на нивниот заклучок домашните судови се потпирале единствено на разликата во единствените даночни броеви на двете правни лица. Двете постапки завршиле пред второстепените судови бидејќи вредноста на побарувањата дошла под законскиот праг за поднесување на ревизија до Врховниот суд (види став 28 погоре). Како резултат на тоа, тврдењата на жалителот за непридржување кон условите на договорот од страна на Фондот никогаш не биле разгледани од аспект на основаноста.

28. Жалителот се жалеше дека неговото право на пристап до суд било неосновано ограничено со заклучокот на домашните судови дека немал активна легитимација да бара почитување на оспорениот договор. Според тоа, Судот треба да разгледа дали, во конкретниот случај, она што е во прашање е процедурална пречка поврзана со активната легитимација на тужителот, која ги спречила домашните судови да ја разгледуваат основаноста на споровите или поточно материјално ограничување на постоечко право во рамките на домашното законодавство (види, за разлика, *Lupeni Greek Catholic Parish and Others*, цитирана погоре, § 99). Притоа, Судот повторува дека фактот дека жалителот бил во можност да поднесе тужба пред домашните судови не мора да ги задоволува барањата од членот 6 став 1 од Конвенцијата (види *Yagtzilar and Others v. Greece*, бр.41727/98, § 26, ECHR 2001 XII и *Kardoš v. Croatia*, бр.25782/11, § 48, 26 април 2016 година). Тој член обезбедува секој да има право да има какво било побарување во врска со неговите граѓански права и обврски изнесени пред суд. На тој начин го отелотворува "правото на суд", кое според судската пракса на Судот вклучува не само право да поведе постапка, туку и право да добие "одлучување" на спорот од страна на суд (види, меѓу другите органи, *Lupeni Greek Catholic Parish and Others*, цитирана погоре, § 86, види и *Kutić v. Croatia*, бр.48778/99, § 25, ECHR 2002 II и *Menshakova v. Ukraine*, бр.377/02, § 52, 8 април 2010 година). Според тоа, во конкретниот случај, Судот ќе испита дали одбивањето на домашните судови да ја утврдат суштината на споровите на жалителот поради нивното утврдување дека немал активна легитимација, неоправдано го ограничило неговото право на пристап до суд.

29. Во тој поглед, Судот забележува дека не е негова задача да го толкува домашното право, бидејќи тоа е задача на домашните органи, а особено на судовите (види, меѓу другите органи, *Freitag v. Germany*, бр.71440/01, § 36, 19 јули 2007, и *Askon AD v. Bulgaria*, бр.9970/05, § 28, 16 октомври 2012). Иако може да го прифати аргументот на Владата дека доделувањето на код за идентификација на правните лица (како што е единствениот даночен број) е мерка за обезбедување правна сигурност, која може да се смета за легитимна цел, Судот е погоден од фактот дека Врховниот суд утврдил, во скоро идентични околности кои ги вклучуваат истите страни и истиот договор, дека жалителот имал активна легитимација да поднесе тужба во постапката бидејќи оспорениот договор бил раскинат со известувањето од 29 ноември 2006 година до новата Ординациј (види став 31 погоре). Со оглед на тоа, Судот не гледа причина, а ниту една не беше понудена од Владата, да донесе поинаква одлука од заклучокот на највисокиот домашен суд.

30. Горенаведените елементи се доволни да у овозможат на Судот да заклучи дека во конкретните околности на случајот домашните судови наметнале неоправдана пропцедурална препрека врз жалителот со прифаќање на претерано формалистички пристап и одбивање на неговите побарувања заради немање на активна легитимација. Тоа ја нарушила самата суштина на правото на жалителот на пристап до суд и не оставила можност неговите побарувања да бидат разгледани од аспект на основаноста.

31. Според тоа, постои повреда на член 6 став 1 од Конвенцијата.

III. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 1 ОД ПРОТОКОЛ БР.1 НА КОНВЕНЦИЈАТА

32. Жалителот се жалеше дека било повредено неговото право на мирно уживање на на својата сопственост. Тој се повика на член 1 од Протокол бр.1 од Конвенцијата, кој гласи:

„Секое физичко или правно лице има право на непречеено уживање на својата сопственост. Никој нема да абиде лишен од својата сопственост освен кога е тоа во јавен интерес и под услови определени со закон и општите принципи на меѓународното право.

Претходните одредби на никаков начин не го спречуваат правото на државата да ги примени оние закони кои се неопходни за да се

контролира користењето на сопственста, согласно општите интереси или да се обезбеди плаќање на даноците или други придонеси или парични казни.”

33. Имајќи ги предвид неговите наоди во врска со член 6 став 1 од Конвенцијата, Судот смета дека не може да шпекулира за тоа дали жалителот имал права кои произлегуваат од договорот со Фондот. Во врска со ова, Судот смета дека жалителот сега има можност да побара повторно отворање на постапката во согласност со релевантното домашно право (види став 29 погоре), со што ќе се овозможи повторно разгледување на неговите побарувања. Во тие околности, Судот утврди дека оваа жалба не е подготвена за разгледување во оваа фаза и треба да биде отфрлена во согласност со членот 35 ставови 3 и 4 од Конвенцијата (види *Biondić v. Croatia*, бр.38355/05, § 31, 8 ноември 2007, и *Jaćimović v. Croatia*, бр.22688/09, § 55, 31 октомври 2013).

IV. ПРИМЕНА НА ЧЛЕН 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

34. Член 41 од Конвенцијата предвидува:

„Ако Судот оцени дека постои повреда на Конвенцијата или на нејзините протоколи, и ако внатрешното право на засегнатата Висока страна договорничка овозможува само делумно отстранување на последиците од таа повреда, Судот и дава на општетената страна, доколку е потребно, правично задоволување.”

A. Оштета

35. Жалителот побара 452.178 денари (MKD), еквивалент на околу 7.294 евра (EUR), во поглед на материјална штета за двете жалби. Износот е ист како и износот што жалителот го бара во оспорената домашна постапка. Тој побара и EUR 1.000.000 од жалба во поглед на нематеријална штета.

36. Владата ги оспори овие побарувања и сметаше дека особено барањето за нематеријална штета е претерано.

37. Судот повторува дека најсоодветната форма на обештетување во случаите во кои ќе утврди дека жалителот немал пристап до суд спротивно на член 6 став 1 од Конвенцијата би била, по правило, повторно отворање на постапката во догледно време и повторно разгледување на случајот, во согласност со сите барања за правично судење

(види, на пример, *Дермеџиева и други против Република Македонија*, бр.19315/06, § 34, 10 јуни 2010, и *Yanakiev v. Bulgaria*, бр.40476/98, § 90, 10 август 2006).

38. Што се однесува до барањата на жалителот во поглед на материјална штета, Судот смета дека основот за доделување на правичен надомест во конкретниот случај е повредата на правото на жалителот на пристап со суд согласно член 6 став 1 од Конвенцијата. Како што е веќе нотирано погоре, не може да шпекулира за тоа каков би бил исходот од оспорената постапка доколку не не констатирана повредата (види *Дермеџиева и други* цитирана погоре, § 33). Од тие причини, Судот не наоѓа причинско-последична врска помеѓу бараната материјална оштета и наоѓањето на повреда од член 6. Следствено, Судот не доделува оштета за овој основ.

39. Што се однесува до побарувањата на жалителот во поглед на нематеријалната штета, Судот не ја исклучи можноста дека на компанијата може да и се додели паричен надоместок за нематеријална штета (види *Comingersoll S.A. v. Portugal* [GC], бр.35382/97, §§ 35-37, ECHR 2000-IV, и *Lupeni Greek Catholic Parish and Others*, цитирани погоре, § 182). Судот смета дека жалителот мора да претрпел нематеријална штета као последица на повредата на правото на пристап до суд. Одлучувајќи на правична основа, Судот му доделува на жалителот износ од EUR 3,600, плус било која такса која би можела да биде наплатена.

Б. Трошоци

40. Жалителот побара 352.224 денари (околу EUR 5,682) за трошоците направени пред домашните судови. Тука се вклучени адвокатските и судските трошоци направени во домашната постапка, за што жалителот достави трошковник. Тука се вклучени и трошоците на спротивната странка што жалителот ги платил како странка што ја изгубила постапката. Жалителот побара и 86.750 денари (околу EUR 1,399) за трошоците направени во постапката пред Судот, за што доставил фактури во кои е наведен достасаниот износ.

41. Владата ги оспори ваквите побарувања.

42. Според судската практика на Судот, жалителот има право на надомест на трошоците само доколку се покаже дека истите

биле навистина и нужно направени и се разумни во квантум (види *Велинов против Република Македонија*, бр.16880/08, § 103, 19 септември 2013). Во конкретниот случај, имајќи ги предвид документите што ги поседува и горните критериуми, Судот оцени дека е разумно да додели износ од EUR 822 за трошоците во домашната постапка и EUR 538 за постапката пред Судот.

В. Затезна камата

43. Судот смета дека затезната каматна стапка треба да се заснова на стапката за позајмица на Европската централна банка, на која треба да се додадат трипроцентни поени.

ОД ТИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ, ЕДНОГЛАСНО,

1. *Одлучи* да ги спои жалбите;
2. *Ја прогласува* за допуштена жалбата во однос на правото на пристап до суд според член 6 став 1 од Конвенцијата а останатиот дел од жалбите за недопуштен;
3. *Смета* дека има повреда на член 6 став 1 од Конвенцијата;
4. *Смета*

(а) дека одговорната држава треба да му ги исплати на жалителот, во рок од три месеци откако пресудата ќе стане конечна согласно член 44 став 2 од Конвенцијата, следните износи, кои треба да се конвертираат во националната валута на одговорната држава по стапка која е применлива на денот на исплатата:

(i) EUR 3,600 (три илјади и шесто евра), плус било која такса што може да се наплати, на име на нематеријална штета;

(ii) EUR 1,360 (една илјада триста и шеесет евра), плус било која такса што може да се наплати на жалителот, на име на трошоци;

(б) дека по истекот на горенаведените три месеци до исплатата ќе биде исплатена обична камата на горните суми, по стапка еднаква на стапката за позајмица на Европската централна банка за односниот период, плус трипроцентни поени;

5. *Го отфрла* остатокот од барањето на жалителот за правична отштета.

Изработено на англиски јазик и поднесено на писмено на 15 јуни 2017, согласно член 77 ставови 2 и 3 од Деловникот на Судот.

Renata Degener
Заменик-секретар

Linus-Alexandre Sicilianos
Претседател

Во согласност со член 45 став 2 од Конвенцијата и член 74 став 2 од Деловникот на Судот, во анекс на оваа пресуда е поместено издвоеното мислење на судијата Wojtyczek.

R.D.
L.A.S.

СОГЛАСНО ИЗДВОЕНО МИСЛЕЊЕ НА СУДИЈАТА WOJTYCZEK

1. Се согласувам дека членот 6 е прекршен во конкретниот случај, но природата на повредата ја гледам различно од моите колеги и, уште повеќе, во суштина не се согласувам со главните аргументи во образложението на пресудата.

2. Во конкретниот случај, домашните судови ги отфрлиле тврдењата на жалителот во целост. Тие утврдиле дека жалителот немал активна легитимација во постапката, бидејќи не бил странка во договорот врз кој ги засновал своите барања. Со други зборови, жалителот не можел да има никакви побарувања од договорот со Државниот фонд за здравствено осигурување во кој не бил страна. Конечната одлука е јасно одлука за основаноста донесена по испитувањето на суштината на случајот. Покрај тоа, судските одлуки донесени од домашните судови во конкретниот случај се нарекуваат пресуди, термин кој означува одлуки за основаноста. Жалителот имал пристап до домашните судови и добил конечна пресуда која одлучила по неговото барање. Проблемот - според Конвенцијата - лежи на друго место: образложението на домашните пресуди не ги задоволува барањата за квалитет утврдени во судската пракса на Европскиот суд за човекови права, бидејќи конкретно македонските судови не успеале да одлучат за основните аргументи изнесени од страна на жалителот. Членот 6 е прекршен поради недоволно образложение.

3. Во образложението на оваа пресуда во став 47 се наведува:

„Горенаведените елементи се доволни за да му овозможат на Судот да заклучи дека во конкретните околности на случајот домашните судови наметнале неоправдана процедурална пречка на жалителот со прифаќање на претерано формалистички пристап и одбивање на неговите барања заради немање на активна легитимација. Тоа ја нарушило суштината на правото на пристап на жалителот до суд и не му овозможило да се разгледа основаноста на неговите барања.“

Не можам да ги разберам овие изјави. Прво, одлуките за основаност може да имаат многу различна содржина. Отфрлањето на барањата бидејќи жалителот не се сметал за договорна страна е токму пример за одлука за основаноста. Тоа не е процедурална одлука, туку одлука која ја засега суштината на случајот. Таа ја утврди суштината на спорот на жалителот со Државниот фонд за здравствено осигурување со одбивање на

сите побарувања кои произлегувале од предметниот договор. Изгледа дека во образложението се мешаат процедуралното и суштинското прашање.

Второ, со оглед дека случајот бил разгледан и завршил со одлука за основаноста на барањата на жалителот, не гледам пречки во неговиот пристап до суд. Што друго значи "пристап до суд"? Покрај тоа, жалителот имал целосен пристап до судовите – во две инстанции на надлежност. Првостепениот суд првично го одобрил барањето во еден дел (види став 16).

Трето, Судот ги прекорнува домашните судови за "прекумерен формализам". Точно е дека некои аргументи кои се користат во образложението на домашните судови може да изгледаат "формалистички" кога се читаат во контекст на образложение кое не обезбедува доволно анализа на елементите покренати од апликантот. Сепак, во конкретниот случај, сметам дека обвинувањето за "прекумерен формализам" е штетно. Клучното правно прашање во случајот било утврдувањето на една од страните во договорот. Прашањето за тоа кој е договорна страна е од најголемо значење за сигурноста на правниот промет. Правната сигурност во оваа област е од фундаментално значење за заштита на интересите на правните субјекти кои влегуваат во договорни односи со други страни. Секој мора да знае дали е страна во правен однос со друга страна. Во овој домен, несоодветно е обвинувањето за "прекумерен формализам" во примената на законот. Пристапот прифатен во пресудата ги задира најфундаменталните прашања од приватното право и може штетно да влијае на нејзината основа.

Четврто, Судот - критикувајќи го одбивањето на побарувањата поради немање на активна легитимација - навлегува во сферата на домашното право кое е во рамките на делокругот на домашниот суд. Прашањето за идентификување на страните во договор (особено во контекст на трансформации на правни лица и трансфер на побарувања) може да се уреди на многу различни начини. Според Конвенцијата, високите договорни страни во принцип се слободни да донесуваат закони за овие прашања. Проблемот - според Конвенцијата - не е содржината на законот, туку образложението на домашните судови.

4. Став 46 го содржи *in fine* следниот пасус:

„Иако може да го прифати аргументот на Владата дека доделувањето на код за идентификација на правни лица (како што е индивидуалниот даночен број) е мерка со цел да се обезбеди правна сигурност, која може да се смета како легитимна цел, Судот е погоден од фактот дека Врховниот суд, во скоро идентични околности кои ги вклучиле истите страни и истиот договор, утврдил дека жалителот имал активна легитимација да тужи во постапката бидејќи оспорениот договор бил раскинат со известувањето од 29 ноември 2006 година, што му било дадено на новата ординација (види став 31 погоре). Со оглед на тоа, Судот не гледа причина, и ни една причина не беше дадена од Владата, да не се согласи со заклучокот на највисокиот домашен суд.“

Последната реченица е многу двосмислена и проблематична. Прво, овој случај беше прекинат на домашно ниво во 2009 година, додека единствената пресуда на Врховниот суд за слично прашање датира од 2011 година. Дали е рационално да се обвинуваат пониските судови за различна одлука во 2009 година од заклучокот донесен од Врховниот суд во 2011 година? Дали постои обврска судот да ги предвиди идните пресуди на највисокиот домашен суд? Судовите може во најдобар случај да се обвинуваат поради тоа што не нашле или вистински одговор или вистински одговор на случајот.

Второ, последната реченица од ставот се однесува на *највисокиот домашен суд*. Во оваа реченица, акцент се става на ставот на судот во структурата на националната судска власт, додека тука не се споменуваат конкретните околности на случајот. Ваквото формулирање пренесува порака дека домашните судови треба да ги следат ставовите на судот кој ја завзема највисоката позиција во структурата поради оваа специфична позиција. Според мое мислење, домашните судови не може да се обвинат за поинаква одлука од заклучокот на највисокиот домашен суд, може да се обвинат само за недавање на *вистински/от* одговор - одговор што претходно или последователно го дал друг домашен суд.

Пристапот изнесен во образложението на оваа пресуда ги допира најосетливите прашања на судската организација и изворите на домашното право. Во многу земји, судската пракса не се смета за извор на правото и судовите имаат овластување да ја утврдат - постапувајќи независно - содржината на важечкиот закон. Принципот на *stare decisis* не е дел од системите на граѓанско право. Пресудата во граѓански случај има обврзувачко дејство само за конкретен случај. Судовите не се должни да го следат пристапот на оние кои имаат повисока

инстанца во судската структура, дури и ако новиот случај се однесува на истите страни и истиот правен однос.

Покрај тоа, во некои земји, овластувањето на судовите за независна примена на законот, без оглед на постојната судска пракса, се смета за еден од конститутивните елементи на судската независност. Според ваквите ставови, судовите треба да бидат независни не само од страните, јавноста и несудските органи од власта, туку и од другите судови.

Во согласност со домашното законодавство на многу држави, националните судови мора да дадат образложени пресуди, но немаат обврска да даваат конкретни аргументи во однос на прашањето зошто тие одлучуваат да "отстапат" од судската пракса на повисоките судови. Пристапот наведен во образложението на оваа пресуда, што имплицитно воведува обврска да се наведат причините за отстапувањето од правните ставови изнесени од страна на највисокиот суд, се чини дека им припишува на пресудите на највисоките судови полуобврзувачка природа, што е надвор од опсегот на *res iudicata* во конкретен случај. Тоа влијае на системот на изворите на националното законодавство со воведување на одредени елементи на системот на преседан во земјите со граѓанско право и промовира конвергенција со обичајното право. Дали е ова вистинската намера на пресудата, или само се работи за жал за неспретност во формулацијата?